

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYI TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

**KORPUS LINGVISTIKASI
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	200 000	– San‘at va gumanitar fanlar
Ta‘lim sohasi:	230 000	– Tillar
Ta‘lim mutaxassisligi:	70230401	– Kompyuter lingvistikasi

Toshkent – 2025

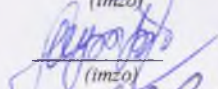
Sharq xalqlari tillari va adabiyoti
instituti direktori:

(imzo)

X.V. Mirzaxmedova

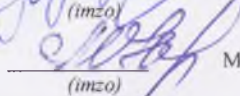
Tarjimashunoslik, tilshunoslik va
xalqaro jurnalistika oliy maktabi boshlig'i:

(imzo)

S.T. Mustafayeva

Arm boshlig'i:

(imzo)

M. Yuldasheva

Fan/modul kodi KL11-210	O'quv yili 2025-2026	Semestr 1-2			ECTS - Kreditlar 6,4	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek			Haftadagi dars soatlari 6,4		
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Ma'ruza	Amaliy	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Korpus lingvistikasi	120	60	60	180	300
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – korpus, korpusning o'ziga xos xususiyatlari, uning ijtimoiy, leksikologik, ta'limiy va boshqa sohalardagi ahamiyatini anglatish, korpus lingvistikasi tarixi, korpus turlari, korpuslarning lingvistik qimmatini tushuntirish, o'zbek tili milliy korpusini yaratishning lingvistik asoslarini tahlil etish va magistrda elektron korpusni yaratish malakasini shakllantirish.</p> <p>Fanning vazifasi – korpus, korpus lingvistikasi, uning shakllanishi va taraqqiyoti, korpus lingvistikasining bugungi holatini, shuningdek, korpus tuzishning umumiy tamoyillarini tavsiflash, korpus tuzishning lingvistik asoslarini sharhlash, korpuslarning mushtarak hamda o'ziga xos jihatlari aniqlash va dalillash, korpus tuzish tamoyillarini ishlab chiqishni o'rgatish, korpus yaratishda kerakli bo'lgan lingvistik annotatsiyalash bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni hosil qilish, korpuslardan maqsadli foydalanish bo'yicha malaka hosil qilish.</p> <p>Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi Pensilvaniya universiteti (University of Pennsylvania 14 ARWU) xorijiy tajribasini muvofiqatga olgan holda takomillashtirildi. https://catalog.upenn.edu/courses/ling/?utm_source</p>					

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Korpus va korpus lingvistikasi.

Korpus tushunchasi va Milliy korpus, korpus lingvistikasi predmeti va uning shakllanish omili, korpus lingvistikasi bo'yicha asosiy tushunchalar, lingvistik tadqiqotlarda korpusning ahamiyati. Korpus lingvistikasining yondosh sohalari rivojidadagi o'ri va ahamiyati.

2-mavzu. Korpus lingvistikasining shakllanish taraqqiyoti

Dunyo tillari korpuslarining paydo bo'lishi tarixi, taraqqiyot bosqichlari. korpuslarning tarkibiy tuzilishi, Braun korpusining yaratishi va rivojlanishi.

3-mavzu. Korpus toksonomiyasi va uning lingvistik tadqiqotdagi o'rni

Maqsad va vazifasiga ko'ra korpus klassifikatsiyasi: diaxron korpus va zamonaviy korpus, milliy korpus, monolingval va bilingval (parallel), ko'ptilli korpuslar. ochiq va yopiq turdagi korpuslar, ta'limiy korpuslar, lingvistik annotatsiyalangan korpuslar, janr va matn hajmiga ko'ra tasnifiy korpuslar, piramidali korpuslar, muvozanatlashgan korpuslar.

4-mavzu. Ta'limiy korpuslar va lingvistik annotatsiyalangan korpuslar: tuzilishi, vazifalari va qo'llanilishi

Ta'limiy korpus – bu til o'rganish, o'rgatish va bilimlarni uzatish jarayonida qo'llaniladigan elektron matnlar to'plamidir. Ta'limiy korpuslar odatda tilni o'rgatish, talabalarga amaliy mashqlarni bajarishda yordam berish, grammatikani o'rganishda qo'llanilishi uchun yaratiladi. Ular o'rganilayotgan tilni keng qamrovli va tizimli tarzda taqdim etadi. Lingvistik annotatsiya – bu korpusdagi matnlarning lingvistik jihatlarini belgilash va izohlash jarayonidir. Annotatsiyalangan korpuslar – bu tilshunoslar, lingvistlar va mutaxassislar tomonidan tahlil qilish uchun tuzilgan matnlar to'plamlaridir. Annotatsiya tilning turli jihatlarini, masalan, morfologiya, sintaksis, semantika, pragmatika va fonologiyani o'z ichiga oladi.

5-mavzu. Korpus turlari

Korpusni tasniflash mezonlari. Korpuslar tipologiyasi: tili, foydalanish usuli, xronologik belgisiga ko'ra turlari. Rerezentativ korpus janrlari. Korpus tarkibidagi materialning turi va xususiyati. Korpuslarning reprezentativligi. Korpusning nutq shakliga ko'ra turlari: yozma, og'zaki, aralash. Og'zaki korpuslar ahamiyati va imkoniyatlari. Og'zaki nutqning kompyuter korpuslarini yaratish tamoyillari. Mualliflik korpus. Gazeta matnlari korpusi. Milliy korpus.

6-mavzu. Korpusning lingvistik va ta'limiy ahamiyati.

Lingvistik tadqiqotlarda ta'limiy korpuslarning yaratilishi va qo'llanilishi. Korpus yirik leksikografik manba sifatida. Tilshunoslikning leksikologiya sohasini o'rganishda korpusning ahamiyati. Korpus va lingvodidaktika.

7-mavzu. Korpus yaratish texnologiyasi

Korpus tuzishning umumiy tamoyillari. Korpus yaratishni loyihalash va uning texnologik jarayoni. Korpus lingvistikasida standartlashtirish.

8-mavzu. Korpus tuzishning umumiy tamoyillari

Korpus tuzishning umumiy tamoyillari – bu korpus yaratish jarayonida asosiy prinsiplar va yondashuvlar bo‘lib, ular korpusning sifatli, samarali va foydali bo‘lishini ta‘minlaydi. Korpus tuzishda qo‘llaniladigan tamoyillar tilshunoslik, texnologiya va metodologiyalarning uyg‘unligini ta‘minlaydi.

9-mavzu. Korpus qidiruv tizim sifatida

Konkordanser va korpus menejeri. Internet tizimida mashina fondi bilan ishlash. Korpus menejerida til so‘rovini yaratish va chiqish interfeysi. Korpuslar va korpus menejerining qiyosiy analizi.

10-mavzu. Korpus uchun kompyuter instrumentlari

Korpus uchun kompyuter instrumentlari – bu korpuslar bilan ishlash, matnlarni tahlil qilish, annotatsiya qilish, qidiruv tizimlarini yaratish va boshqa lingvistik ishlov berish jarayonlarini avtomatlashtirish uchun mo‘ljallangan dasturiy vositalar va texnologiyalardir. Ushbu instrumentlar korpus yaratish va uning imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun zarur bo‘lgan vositalarni taqdim etadi. Quvida korpus uchun ishlatiladigan kompyuter instrumentlarining turli kategoriyalari va ular qanday ishlashini ko‘rib chiqamiz.

11-mavzu. Web-interfeyslar (COCA, NKRYA). AntConc ilovasi.

Korpus menejerlari. Xaira. CQP. DDC. Manatee/Bonito. GATE. Sketch Engine.

Web-interfeyslar va turli korpus menejerlari, korpuslarni yaratish, tahlil qilish, annotatsiya qilish va qidirish uchun foydalanuvchilarga qulay platformalar taqdim etadi. Bu vositalar tilshunoslarga, tadqiqotchilarga va boshqa soha mutaxassislariga til va nutqni chuqurroq o‘rganish imkoniyatini beradi.

12-mavzu. Korpusda lingvistik annotatsiyalash tamoyillari

Lingvistik annotatsiya. Korpus annotatsiyasi ekstralingvislik ma‘lumot sifatida. Annotatsiya korpus ahamiyatini belgilovchi asosiy omil. Korpus annotatsiyasi bilan tanishish. Metama‘lumot tushunchasi. Ekstralingvistik razmetka: bibliografik, topologik, tematik, sotsiologik, formal grammatik va texnologik. Lingvistik korpusda razmetkalash masalasi. Korpus razmetkalari, metatekst va lingvistik razmetkalash turlari. Lingvistik razmetkaning turlari. Sintaktik razmetkaning lingvistik asoslari.

13-mavzu. Korpus razmetkalari

metatekst va lingvistik razmetkalash turlari. Lingvistik razmetkaning turlari. Sintaktik razmetkaning lingvistik asoslari

14-mavzu. Korpusda matn tahlili texnologiyalari

Tabiiy tilni qayta ishlashning asosiy texnologiyalari: tokenizatsiya, lemmatizatsiya, stemming, parsing.

15-mavzu. Mualliflik korpusi

Mualliflik korpusi turlari va uni tuzishning lingvistik asoslari. Mualliflik korpusining tuzilishi va standart belgilari. Jahon korpus lingvistikasida yaratilgan mualliflik korpuslar va ularning umumiy va farqli jihatlari.

16-mavzu. Korpus - ilmiy tadqiqot materiali bazasi

Korpus bilan bog'liq leksikografik tadqiqotlar. Kvantativ lingvistika, mashina tarjimasi, lingvodidaktika va matn lingvistikasiga doir tadqiqotlarda korpus lingvistikasining o'рни va ahamiyati. Rus korpus lingvistikasida olib borilgan tadqiqotlar. O'zbek korpus lingvistikasi tadqiqotlar tahlili.

17-mavzu. Og'zaki nutq kompyuter korpuslari

Og'zaki nutqning kompyuter korpuslarini yaratish tamoyillari. Og'zaki nutq korpusining turlari va ularni yaratish texnologiyasi.

18-mavzu. Parallel korpus texnologiyasi

Maxsus va parallel korpuslar, ularning ahamiyati. Mashina tarjimasida parallel korpuslar o'rganish obyekti sifatida. Lingvistik tarjima va kompyuter tarjimasi. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'рни. Parallel korpuslarda tarjima masalasi. Tillarni o'rganishda korpusning ahamiyati. Parallel korpus yaratish texnologiyasi.

19-mavzu. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'рни. Parallel korpuslarda tarjima masalasi. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'рни va parallel korpuslarda tarjima masalasi – bu tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va mashina tarjimasi sohalarining markaziy mavzularidan biridir. Tarjima tizimlarini yaratishda korpuslar, ayniqsa parallel korpuslar, juda muhim rol o'ynaydi. Quyida korpuslarning tarjima dasturlari yaratishdagi o'рни va parallel korpuslardagi tarjima masalalarini ko'rib chiqiladi.

20-mavzu. Korpus lingvistikasi va tarjima

Parallel va ko'p tilli korpuslar. Tarjima texnologiyasida parallel korpuslar platformasidan foydalanish. Parallel korpus yaratish texnologiyasi

21-mavzu. Parallel korpus yaratish texnologiyasi

Parallel korpus yaratish texnologiyasi – bu bir nechta tillarda tarjima qilingan matnlar yoki ekvivalent matnlarni tashkil etish jarayonidir. Parallel korpuslar, bir tildagi matnni boshqa tilda qanday tarjima qilishni o'rganishda, mashina tarjimasi tizimlarini yaratishda va tilshunoslik tadqiqotlarida muhim

vosita sifatida ishlatiladi. Ushbu turdagi korpuslar, ayniqsa, statistik va neyron tarjima tizimlarini ishlab chiqish, til modellari yaratish, leksikografiya, va lingvistik tadqiqotlar uchun zarur.

22-mavzu. Lingvistikada korpusga asoslangan metodlar

Korpusning metod sifatida o'rganilishi. Korpus instrumentariysi funksiyalari. Psixolingvistika, sotsiolingvistika, tarjima munoslik analiyoti, dialektologiya, diskurs tahlilda korpusning o'rni

23-mavzu. Korpus lingvistikasining xalqaro standartlari

Korpus lingvistikasini standartlashtirish usullari, terminologik standartlarni yaratish tamoyillari. Til resurslarini ishlab chiqish, kompyuter leksikografiyasi sohasida standart tamoyillar ishlab chiqish.

24-mavzu. Xorijiy til korpuslari tajribasidan

Milliy til korpuslari: Amerika, Rossiya, Turkiya, Buyuk Britaniya misolida

25-mavzu. O'zbek tili elektron korpusi va uning imkoniyatlari

O'zbek tili elektron korpusi yaratish tendensiyasi. O'zbek tili elektron korpusining qidiruv menejeri. O'zbek tili elektron korpusida sub korpuslar yaratish masalalari.

26-mavzu. O'zbek tili elektron korpusi va uning imkoniyatlari

O'zbek tili elektron korpusi yaratish tendensiyasi. O'zbek tili elektron korpusining qidiruv menejeri. O'zbek tili elektron korpusida sub korpuslar yaratish masalalari.

27-mavzu. O'zbek tilining ta'limiy korpusi

O'zbek tilining ta'limiy korpusini yaratish bosqichlari. Ta'limiy korpusi kontenti bilan ishlash. O'zbek tilining ta'limiy korpusida akademik lug'at yaratish masalalari.

28-mavzu. Korpusga asoslangan diskurs tadqiqi

Korpusga asoslangan rasmiy diskurs tahlili. Korpusga asoslangan diplomatik diskurs tahlili. Korpusga asoslangan ilmiy diskurs tahlili

29-mavzu. Korpusga asoslangan leksikografiya

Korpusga asoslangan tarjima lug'atlar. Korpusga asoslangan tezaurus. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar.

30-mavzu. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar

Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar – bu korpus metodlariga asoslangan tarzda tuzilgan lug'atlar bo'lib, ular o'quv jarayonida, ayniqsa til o'rganish va o'rgatishda qo'llaniladi. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar tilning turli

xususiyatlarini va uning foydalanilishini real matnlarda ko'rsatadi. Ushbu turdagi lug'atlar nafaqat tilni o'rganishda, balki tarjima, leksikografiya va grammatika tahlilida ham samarali vosita hisoblanadi.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar **Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:**

1-mavzu. Korpus va korpus lingvistikasi.

Korpus tushunchasi va Milliy korpus, korpus lingvistikasi predmeti va uning shakllanish omili, korpus lingvistikasi bo'yicha asosiy tushunchalar, lingvistik tadqiqotlarda korpusning ahamiyati. Korpus lingvistikasining yondosh sohalari rivojidadagi o'rni va ahamiyati.

2-mavzu. Korpus lingvistikasining shakllanish taraqqiyoti

Dunyo tillari korpuslarining paydo bo'lishi tarixi, taraqqiyot bosqichlari, korpuslarning tarkibiy tuzilishi, Braun korpusining yaratishi va rivojlanishi.

3-mavzu. Korpus toksonomiyasi va uning lingvistik tadqiqotdagi o'rni

Maqsad va vazifasiga ko'ra korpus klassifikatsiyasi: diaxron korpus va zamonaviy korpus, milliy korpus, monolingval va bilingval (parallel), ko'ptilli korpuslar, ochiq va yopiq turdagi korpuslar, ta'limiy korpuslar, lingvistik annotatsiyalangan korpuslar, janr va matn hajmiga ko'ra tasnifiy korpuslar, piramidali korpuslar, muvozanatlashgan korpuslar.

4-mavzu. Ta'limiy korpuslar va lingvistik annotatsiyalangan korpuslar: tuzilishi, vazifalari va qo'llanilishi

Ta'limiy korpus – bu til o'rganish, o'rgatish va bilimlarni uzatish jarayonida qo'llaniladigan elektron matnlar to'plamidir. Ta'limiy korpuslar odatda tilni o'rgatish, talabalarga amaliy mashqlarni bajarishda yordam berish, grammatikani o'rganishda qo'llanilishi uchun yaratiladi. Ular o'rganilayotgan tilni keng qamrovli va tizimli tarzda taqdim etadi. **Lingvistik annotatsiya** – bu korpusdagi matnlarning lingvistik jihatlarini belgilash va izohlash jarayonidir. **Annotatsiyalangan korpuslar** – bu tilshunoslar, lingvistlar va mutaxassislar tomonidan tahlil qilish uchun tuzilgan matnlar to'plamidir. Annotatsiya tilning turli jihatlarini, masalan, morfologiya, sintaksis, semantika, pragmatika va fonologiyani o'z ichiga oladi.

5-mavzu. Korpus turlari

Korpusni tasniflash mezonlari. Korpuslar tipologiyasi: tili, foydalanish usuli, xronologik belgisiga ko'ra turlari. Reprezentativ korpus janrlari. Korpus tarkibidagi materialning turi va xususiyati. Korpuslarning reprezentativligi. Korpusning nutq shakliga ko'ra turlari: yozma, og'zaki, aralash. Og'zaki korpuslar ahamiyati va imkoniyatlari. Og'zaki nutqning kompyuter korpuslarini yaratish tamoyillari. Mualliflik korpus. Gazeta matnlari korpusi. Milliy korpus.

6-mavzu. Korpusning lingvistik va ta'limiy ahamiyati.

Lingvistik tadqiqotlarda ta'limiy korpuslarning yaratilishi va qo'llanilishi. Korpus yirik leksikografik manba sifatida. Tilshunoslikning leksikologiya sohasini o'rganishda korpusning ahamiyati. Korpus va lingvodidaktika.

7-mavzu. Korpus yaratish texnologiyasi

Korpus tuzishning umumiy tamoyillari. Korpus yaratishni loyihalash va uning texnologik jarayoni. Korpus lingvistikasida standartlashtirish.

8-mavzu. Korpus tuzishning umumiy tamoyillari

Korpus tuzishning umumiy tamoyillari – bu korpus yaratish jarayonida asosiy prinsiplar va yondashuvlar bo'lib, ular korpusning sifatli, samarali va foydali bo'lishini ta'minlaydi. Korpus tuzishda qo'llaniladigan tamoyillar tilshunoslik, texnologiya va metodologiyalarning uyg'unligini ta'minlaydi.

9-mavzu. Korpus qidiruv tizim sifatida

Konkordanser va korpus menejeri. Internet tizimida mashina fondi bilan ishlash. Korpus menejerida til so'rovini yaratish va chiqish interfeysi. Korpuslar va korpus menejerining qiyosiy analizi.

10-mavzu. Korpus uchun kompyuter instrumentlari

Korpus uchun kompyuter instrumentlari – bu korpuslar bilan ishlash, matnlarni tahlil qilish, annotatsiya qilish, qidiruv tizimlarini yaratish va boshqa lingvistik ishlov berish jarayonlarini avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan dasturiy vositalar va texnologiyalardir. Ushbu instrumentlar korpus yaratish va uning imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun zarur bo'lgan vositalarni taqdim etadi. Quyida korpus uchun ishlatiladigan kompyuter instrumentlarining turli kategoriyalari va ular qanday ishlashini ko'rib chiqamiz.

11-mavzu. Web-interfeyslar (COCA, NKRYA). AntConc ilovasi.

Korpus menejerlari. Xaira. CQP. DDC. Manatee/Bonito. GATE. Sketch Engine.

Web-interfeyslar va turli korpus menejerlari, korpuslarni yaratish, tahlil qilish, annotatsiya qilish va qidirish uchun foydalanuvchilarga qulay platformalar taqdim etadi. Bu vositalar tilshunoslarga, tadqiqotchilarga va boshqa soha mutaxassislariga til va nutqni chuqurroq o'rganish imkoniyatini beradi.

12-mavzu. Korpusda lingvistik annotatsiyalash tamoyillari

Lingvistik annotatsiya. Korpus annotatsiyasi ekstralingvislik ma'lumot sifatida. Annotatsiya korpus ahamiyatini belgilovchi asosiy omil. Korpus annotatsiyasi bilan tanishish. Metama'lumot tushunchasi. Ekstralingvistik razmetka: bibliografik, topologik, tematik, sotsiologik, formal grammatik va texnologik. Lingvistik korpusda razmetkalash masalasi. Korpus razmetkalari, metatekst va lingvistik razmetkalash turlari. Lingvistik razmetkaning turlari. Sintaktik razmetkaning lingvistik asoslari.

13-mavzu. Korpus razmetkalari

metatekst va lingvistik razmetkalash turlari. Lingvistik razmetkaning turlari. Sintaktik razmetkaning lingvistik asoslari

14-mavzu. Korpusda matn tahlili texnologiyalari

Tabiiy tilni qayta ishlashning asosiy texnologiyalari: tokenizatsiya, lemmatizatsiya, stemming, parsing.

15-mavzu. Mualliflik korpusi

Mualliflik korpusi turlari va uni tuzishning lingvistik asoslari. Mualliflik korpusining tuzilishi va standart belgilari. Jahon korpus lingvistikasida yaratilgan mualliflik korpuslar va ularning umumiy va farqli jihatlari

16-mavzu. Korpus - ilmiy tadqiqot materiali bazasi

Korpus bilan bog'liq leksikografik tadqiqotlar. Kvantativ lingvistika, mashina tarjimasi, lingvodidaktika va matn lingvistikasiga doir tadqiqotlarda korpus lingvistikasining o'rni va ahamiyati. Rus korpus lingvistikasida olib borilgan tadqiqotlar. O'zbek korpus lingvistikasi tadqiqotlar tahlili.

17-mavzu. Og'zaki nutq kompyuter korpuslari

Og'zaki nutqning kompyuter korpuslarini yaratish tamoyillari. Og'zaki nutq korpusining turlari va ularni yaratish texnologiyasi.

18-mavzu. Parallel korpus texnologiyasi

Maxsus va parallel korpuslar, ularning ahamiyati. Mashina tarjimasida parallel korpuslar o'rganish obyekti sifatida. Lingvistik tarjima va kompyuter tarjimasi. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'rni. Parallel korpuslarda tarjima masalasi. Tillarni o'rganishda korpusning ahamiyati. Parallel korpus yaratish texnologiyasi.

19-mavzu. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'rni. Parallel korpuslarda tarjima masalasi. Tarjima dasturlarini yaratishda korpusning o'rni va parallel korpuslarda tarjima masalasi – bu tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va mashina tarjimasi sohalarining markaziy mavzularidan biridir. Tarjima tizimlarini yaratishda korpuslar, ayniqsa parallel korpuslar, juda muhim rol o'ynaydi. Quyida korpuslarning tarjima dasturlari yaratishdagi o'rni va parallel korpuslardagi tarjima masalalarini ko'rib chiqiladi.

20-mavzu. Korpus lingvistikasi va tarjima

Parallel va ko'p tilli korpuslar. Tarjima texnologiyasida parallel korpuslar platformasidan foydalanish. Parallel korpus yaratish texnologiyasi

21-mavzu. Parallel korpus yaratish texnologiyasi

Parallel korpus yaratish texnologiyasi – bu bir nechta tillarda tarjima qilingan matnlar yoki ekvivalent matnlarni tashkil etish jarayonidir. Parallel korpuslar, bir tildagi matnni boshqa tilda qanday tarjima qilishni o'rganishda, mashina tarjimasi tizimlarini yaratishda va tilshunoslik tadqiqotlarida muhim vosita sifatida ishlatiladi. Ushbu turdagi korpuslar, ayniqsa, statistik va neyron tarjima tizimlarini ishlab chiqish, til modellari yaratish, leksikografiya va lingvistik tadqiqotlar uchun zarur.

22-mavzu. Lingvistikada korpusga asoslangan metodlar

Korpusning metod sifatida o'rganilishi. Korpus instrumentariyasi funksiyalari. Psixolingvistika, sotsiolingvistika, tarjimashunoslik amaliyoti, dialektologiya, diskurs tahlilda korpusning o'rni

23-mavzu. Korpus lingvistikasining xalqaro standartlari

Korpus lingvistikasini standartlashtirish usullari, terminologik standartlarni yaratish tamoyillari. Til resurslarini ishlab chiqish, kompyuter leksikografiyasi sohasida standart tamoyillar ishlab chiqish.

24-mavzu. Xorijiy til korpuslari tajribasidan

Milliy til korpuslari: Amerika, Rossiya, Turkiya, Buyuk Britaniya misolida

25-mavzu. O'zbek tili elektron korpusi va uning imkoniyatlari

O'zbek tili elektron korpusi yaratish tendensiyasi. O'zbek tili elektron korpusining qidiruv menejeri. O'zbek tili elektron korpusida sub korpuslar yaratish masalalari.

26-mavzu. O'zbek tili elektron korpusi va uning imkoniyatlari

O'zbek tili elektron korpusi yaratish tendensiyasi. O'zbek tili elektron korpusining qidiruv menejeri. O'zbek tili elektron korpusida sub korpuslar yaratish masalalari.

27-mavzu. O'zbek tilining ta'limiy korpusi

O'zbek tilining ta'limiy korpusini yaratish bosqichlari. Ta'limiy korpusi kontenti bilan ishlash. O'zbek tilining ta'limiy korpusida akademik lug'at yaratish masalalari.

28-mavzu. Korpusga asoslangan diskurs tadqiqi

Korpusga asoslangan rasmiy diskurs tahlili. Korpusga asoslangan diplomatik diskurs tahlili. Korpusga asoslangan ilmiy diskurs tahlili

29-mavzu. Korpusga asoslangan leksikografiya

Korpusga asoslangan tarjima lug'atlar. Korpusga asoslangan tezaurus. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar.

30-mavzu. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar

Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar – bu korpus metodlariga asoslangan tarzda tuzilgan lug'atlar bo'lib, ular o'quv jarayonida, ayniqsa til o'rganish va o'rgatishda qo'llaniladi. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar tilning turli xususiyatlarini va uning foydalanilishini real matnlarda ko'rsatadi. Ushbu turdagi lug'atlar nafaqat tilni o'rganishda, balki tarjima, leksikografiya va grammatika tahlilida ham samarali vosita hisoblanadi.

IV. Mustaqil ta'lim*

IV.1. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Talabalarni mustaqil ta'lim shaklini tashkil etishga qo'yilgan talablar O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 29-apreldagi 136-sonli "Oliy ta'lim muassasalari talabalari mustaqil ta'limini tashkil etish bo'yicha namunaviy tartibni tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i asosida ishlab chiqilgan.

Mustaqil ta'limni baholash semestr davomida berilgan topshiriq asosida bajarilgan ishlarni HEMISda ilova qilish, shuningdek, oraliq va yakuniy test va savollarga javob berish asosida oshiriladi.

"Korpus lingvistikasi" fanidan mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

1. Korpus lingvistikasining tarixi: kartotekadan korpusgacha
2. Korpus lingvistikasining rivojlanishi
3. Korpus menejeri
4. Lingvistik tadqiqotlarda korpusdan foydalanish usullari.
5. Leksikografiyada korpusdan foydalanish usullarini o'rganish.
6. Korpus lingvistikasi uchun veb-sayt yaratish,
7. Har xil turdagi mavjud bo'lgan korpuslarning ko'rinishi
8. Korpus qidiruv tizim sifatida
9. Korpusga asoslangan lingvistik tadqiqotlar
10. Matnlarni grafik tahlil qilish
11. WebCorp interfeysining tahlili va tavsifi
12. Tilshunoslik tadqiqotida korpuslardan foydalanish usullari
13. Leksikografiyada korpuslardan foydalanish usullari
14. Korpus lingvistikasida standartlashtirish
15. Annotatsiya korpus ahamiyatini belgilovchi asosiy omil
16. Mashina tarjimasida parallel korpuslar o'rganish obyekti sifatida
17. Parallel korpuslarda tarjima masalasi
18. O'zbek tili elektron korpusining qidiruv menejeri
19. O'zbek tili elektron korpusida sub korpuslar yaratish masalalari
20. O'zbek tilining ta'limiy korpusida akademik lug'at yaratish masalalari

	<p>21. Korpusga asoslangan diplomatik diskurs tahlili 22. Korpusga asoslangan tezaurus 23. Korpusga asoslangan ta'limiy lug'atlar</p> <p>Talabalarni mustaqil ta'lim shaklini tashkil etishga qo'yilgan talablar O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 29-apreldagi 136-sonli "Oliy ta'lim muassasalari talabalari mustaqil ta'limini tashkil etish bo'yicha namunaviy tartibni tasdiqlash to'g'risida"gi buyrug'i asosida ishlab chiqilgan.</p> <p>Mustaqil ta'limni baholash semestr davomida berilgan topshiriq asosida bajarilgan ishlarni HEMISda ilova qilish. shuningdek, oraliq va yakuniy test va savollarga javob berish asosida oshiriladi.</p> <p><i>* Izo: Mustaqil ta'lim ishi mavzulari fan doirasida o'zgarishi mumkin.</i></p>
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • magistrlar korpus lingvistikasi obyekti, predmeti, vazifalari, korpus lingvistikasiga doir tadqiqotlar yuzasidan chuqur <i>bilimlarga ega bo'lishi</i>, korpusning lingvistik va ta'limiy ahamiyati borasida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; • korpus terminologiyasini o'zlashtirish, xorijiy tillarni o'rganish, ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish jarayonida korpus materiallaridan o'rganish, korpus tuzish bo'yicha egallagan bilimlarini amaliyotga to'g'ri yo'naltira olish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • magistrlar fanga oid maxsus topshiriqlarni bajara olish, xorijiy korpuslardan unumli va o'zbek tili milliy korpusiga doir tadqiqotlardan amalda to'g'ri foydalanish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulotlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar (PPT)ni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>

6.

VIII. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar

1. Abduraxmonova N. Korpus lingvistikasi (darslik). Globeedit, 2023. – 385 b.
2. Захаров П., Богданова С. Корпусная лингвистика (учебное пособие). – Санкт-Петербург, 2020. – 233 с.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6084 sonli Farmoni. Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent. 2020-yil. 26-oktabr.
4. Захаров В.П., Богданова С.Ю. Корпусная лингвистика. Учебник. – Иркутск, 2011. – 161 с.
5. Хамроева Ш. Корпус лингвистика атамаларининг кискача атамалар лугати. Тошкент, 2018

Scopusdan maqolalar

1. The Impact of Word Splitting on the Semantic Content of Contextualized Word Representations Aina Gari Soler, Matthieu Labeau, Chloé Clavel Transactions of the Association for Computational Linguistics (2024) 12: 299–320. <https://doi.org/10.1162/tacl-a-00647>
<https://direct.mit.edu/tacl/article/doi/10.1162/tacl-a-00647/120475/The-Impact-of-Word-Splitting-on-the-Semantic>
2. Investigating Hallucinations in Pruned Large Language Models for Abstractive Summarization Zhixue Zhao, George Chrysostomou, Miles Williams, Nikolaos Aletras Transactions of the Association for Computational Linguistics (2024) 12: 1163–1181.
<https://doi.org/10.1162/tacl-a-00695>
<https://direct.mit.edu/tacl/article/doi/10.1162/tacl-a-00695/124459/Investigating-Hallucinations-in-Pruned-Large>

Axborot manbalari

1. <https://uzbekcorpus.uz/>
2. <http://corpus.byu.edu/coca>
3. <http://tugantel.tatar/search>
4. <http://www.turklang.net>
5. <https://mlcommons.org/en/multilingual-spoken-words/>
6. <https://ruscorpora.ru/new/>
7. <https://www.english-corpora.org/bnc>
8. <https://www.korpus.cz/>
9. <https://www.sketchengine.eu/uzwac-uzbek-corpus/>

7.	<p>Fanning o'quv dasturi Tarjimashunoslik, tilshunoslik va xalqaro jurnalistika oliy maktabida ishlab chiqilgan va 2025 yil "18" 06 dagi 24-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.</p> <p>O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025 yil "28" 06 11 sonli bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul:</p> <p>N.Abdurahmonova - Tarjimashunoslik, tilshunoslik va xalqaro jurnalistika oliy maktabi professori, f.f.d</p> <p>R.B.Allanyazov- Tarjimashunoslik, tilshunoslik va xalqaro jurnalistika oliy maktabi o'qituvchisi</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>S.T.Mustafayeva - Tarjimashunoslik, tilshunoslik va xalqaro jurnalistika oliy maktabi f. f. d., dotsent</p> <p>M. Aripov - O'zMU professori, fizika-matematika fanlari doktori</p>

2018